

Fiskeri- og kystdepartementet
PB 8118 Dep.,
0032 Oslo

Deres ref:
Vår ref: 1049/2009-645.22
Sted: Trondheim
Dato: 18.11.2009

Høringsuttalelse fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) til forslag om særskilte krav til akvakulturrelatert verksemd i Hardangerfjorden

Viser til Deres høringsbrev lagt ut på www.regjeringen.no/fkd den 18/8-2009.

Innledningsvis vil vi be FKD og deres underliggende etater om å sette opp Norsk institutt for naturforskning (NINA) som høringsinstans i denne type saker. NINA har arbeidet med oppdrettsrelaterte problemstillinger hovedsakelig knyttet til laksefisk i en årrekke, og det vil være en styrke for arbeidet deres at også vår kompetanse trekkes inn i forbindelse med høringer.

NINA har høy kompetanse og erfaring relevant for denne høringen. Vi har i en årrekke arbeidet med problemstillingen lakselus – villfisk/oppdrett, og vi leder den nasjonale lakselusovervåkingen.

Generell kommentar

Forslaget om særskilte krav til akvakulturrelatert virksomhet i Hardangerfjorden er et viktig og riktig grep for å sikre de villlevende bestandene av laksefisk. Situasjonen for frittlevende bestander av laks og sjørret i dette fjordsystemet er kritisk, spesielt i midtre (Rosendalområdet) og ytre deler av fjorden. Det må tas kraftige tak for å hindre at de villlevende bestandene av laksefisk i fjorden blir totalutryddet pga. lakselus og innblanding av rømt fisk. Det er imidlertid ikke noe som tyder på at forslaget til forskrift er tilstrekkelig til å hindre videre utryddelse av laks- og sjøaurebestander i fjordsystemet. Det er tre grunner til dette:

- 1) Forskriften åpner for muligheter til en vekst på opp til 1600 tonn (3,4 % vekst fra maksimum biomasse i på 48 357 tonn i 2008 til et nytt tak på 50 000 tonn). En vekst på 1600 tonn kan framstå som lite, men til sammenligning var den totale fangsten av laks i Hardangerfjordsystemet ca 5 tonn i 2008 (inklusive elver som ligger i fjordsystemet men utenfor forskriftsområdet), og samlet gytebestandsmål for de 7 bestandene der slikt mål er fastsatt er på 3,6 tonn hunner (Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, rapport 1, 2009). Basert på en biomasse på ca 40 000 tonn i 2002 vurderte Havforskningsinstituttet i 2004 situasjonen i Hardangerfjorden som faretruende (Fisket og havet nr 3 2004). Det ble etter 2004 innført strengere grenser for lusenivåer i anleggene og mer effektive avlusingsstrategier, men veksten i

www.nina.no

- samarbeid og kunnskap om framtidens miljøløsninger

NINA hovedkontor

7485 Trondheim
Besøksadresse: Tungasletta 2
7047 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00
Telefaks: 73 80 14 01

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Telefon: 73 80 14 00
Telefaks: 22 60 04 24

NINA Tromsø

Polarmiljøseneteret, 9296 Tromsø
Besøksadresse: Polarmiljøseneteret
Hjalmar Johansens gate 14
9007 Tromsø
Telefon: 77 75 04 00
Telefaks: 77 75 04 01

NINA Lillehammer

Fakkalgården
2624 Lillehammer
Telefon: 73 80 14 00
Telefaks: 61 22 22 15

NINA forskningsstasjon, lms

4308 Sandnes
Telefon: 51 67 24 70
Telefaks: 51 67 24 71

produksjonen har igjen spist opp gevinsten av tiltakene og i 2008 er situasjonen igjen vurdert til å være utenfor bærekraftige rammer (NINA fagrappport 447, 2009; Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, rapport 1, 2009).

- 2) Overlevelsen til laksen i havet er for tiden svært dårlig (Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, rapport 1, 2009) og nye resultater fra Havforskningsinstituttet antyder at denne situasjonen ikke vil bedre seg i de kommende år. Ekstra dødelighet på grunn av lakselus vil medføre at mange bestander vil svekkes ytterligere, andelen rømt oppdrettlaks i bestandene vil øke (fordi innsiget av villfisk svekkes) og i mange bestander der innslaget av rømt fisk har vært høyt i mange år vil en slik situasjon gjøre at bestandene går tapt for alltid. En slik svekkelse av villfiskebestandene kombinert med høye innslag av rømt fisk har vi blant annet sett i Vosso, Eio og Opo hvor det er påvist at de opprinnelige bestandene er genetisk sett med høy sannsynlighet erstattet av forvillet oppdrettlaks. Innenfor Hardangerfjorden, slik den er definert i forskriftsutkastet, er det fire vassdrag hvor bestandsstatus er vurdert av Vitenskapsrådet for lakseforvaltning (Rosendalselva, Opo, Eio med Bjoreio og Granvinselva). Alle fire vassdragene har vært stengt for ordinært laksefiske i perioden 2005-2008 (i tillegg er sjøfisket i fjorden også stengt), men til tross for dette viser tellinger av gytefisk at gytebestandsmålet ikke har blitt nådd i noen av vassdragene. I Etneelva, som er den siste høstbare laksebestanden i Hardangerfjordsystemet, ble gytebestandsmålet nådd i perioden 2005-2008, men i 2009 ble fangstene i elva omtrent halvert i forhold til i 2008, og foreløpig tall fra gytefiskregistreringene antyder at ca 60 % av den modne laksen på gyteplassene var rømt oppdrettlaks (Bjørn Barlaup pers. medd.). I tillegg har det vært åtte mindre laksebestander i Hardangerfjorden. Av disse er tre tapt og resten truet (tre) eller sårbare (to). I tillegg finnes en rekke sjøaurebestander hvor statusen er dårligere kjent, men hvor trenden i flere bestander har vært klart negativt fra 2004 (LFI-Unifob Rapport 163, 2009).
- 3) Etter at forskriften ble utarbeidet har situasjonen i forhold til lakselus forverret seg betydelig. Fra Nordland og sørover til Agder (med unntak av Sogn & Fjordane hvor nivåene var relativt lave i oktober) var lusenivåene (kjønnsmodne hunnlus) på oppdrettsfisk pr 1. oktober 2009 i størrelsesorden tre ganger høyere enn på samme tidspunkt i 2007 og 2008. Det meldes nå om nedsatt behandlingseffekt, resistens og multiresistens i forhold til de tilgjengelige lusemidlene fra hele området. Faren er nå overhengende for at næringen ikke vil få lusesituasjonen under kontroll til smoltutvandringen våren 2010, verken i Hardanger eller fra Nordland og sørover. Høye nivåer av kjønnsmodne lakselus i anleggene til våren vil være katastrofalt for mange allerede svake villaksbestander. Laksen har også historisk opplevd perioder med dårlige forhold i havet og dårlig sjøoverlevelse, men dette har aldri skjedd med høy tilleggsdødelighet på grunn av lakselus i fjord og kyst like etter utvandring og med rømt oppdrettsfisk som en trussel mot bestandenes genetiske integritet.

I tillegg vil vi bemerke at dersom kapasitetsreduksjonen i Hardangerfjorden (reduisert tak) erstattes av økt produksjon på lokaliteter utenfor Hardangerfjordsystemet, vil dette kunne bidra til å forverre situasjonen i nærliggende regioner der lusesituasjonen er eller vil bli kritisk (jfr punkt 3 ovenfor).

Det er i den situasjonen vi nå befinner oss i, uforståelig at vi strever med å få finansiert nødvendig overvåking av lusesituasjonen på villfisk når regjeringa sier at de vil bruke lusetall hos viltlevende bestander som måltall for tiltak i oppdrettsanlegg (Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring.FKD 2009).

Spesifikke kommentarer

Nedenfor gir vi noe spesifikke kommentarer knyttet til de enkelte delene av forslaget:

Pkt 2. Bakgrunn

Vi har i en årrekke overvåket effekten av lakselus på vill anadrom laksefisk i Hardangerfjorden, sammen med Havforskningsinstituttet og Nofima. I tillegg har vi et apparat i gang for å foreta tellinger i anleggene og relatere dette til lakseluspåslagene for villfisk (NINA fagrapport 447, 2009). Vi ser at påslagene av lakselus øker jo lengre ut i fjordsystemet vi kommer og fra fjorårets rapport beskrev vi situasjonen i Hardangerfjorden slik: ” *Hardangerfjorden har derimot intensiv oppdrettsaktivitet og en relativt begrenset nasjonal laksefjord i ytre del av fjorden. Årets undersøkelse (2008) viste svært høyt infeksjonstrykk i de ytre delene av fjordsystemet, og indikerer at lakselus kan være en betydelig populasjonsregulerende faktor. Den nasjonale laksefjorden har tilsynelatende liten effekt, sannsynligvis på grunn av sitt begrensede omfang. Bæreevnen i Hardangerfjorden med hensyn til interaksjonen oppdrett-lakselus-ville laksebestander ser derfor ut til å være overskredet, spesielt i år med gunstige miljøforhold for lakselusa og gjør det nødvendig også å vurdere produksjonsbegrensninger eller alternative produksjonsregimer*”. Forhold som dette gjør derfor at det må tas spesielle forvaltningsgrep i dette fjordsystemet.

Pkt. 3. Nærare om forslaget:

3.1. Geografisk verkeområde:

Larvestadiene av lakselus kan spres flere titalls kilometer med havstrømmene. Som følge av dette er det viktig å utvide virkeområdet slik at det inkludert Langenuen og omkringliggende områder.

3.2: Sakleg verkeområde:

Her opplyses det om at:...”*Den kunnskapen vi har i dag tilseier ikkje at marin fisk utgjør et problem når det gjeld lus på ville bestander av laksefisk...*”. Vi understreker at det foreligger svært lite kunnskap om dette. Ut fra erfaringene fra overvåkning av lakselus på villfisk fra begynnelsen av 1990 tallet tar det lang tid å bygge opp slik kunnskap. Siden marint fiskeoppdrett er i startfasen, vil vi poengtere at det foreligger lite kunnskap om spredningsmekanismer og virkninger. Forslaget om å stanse tildelinger av konsesjoner for marin fisk i dette fjordsystemet, inntil vi vet noe mer om mekanismer og virkninger, er således meget fornuftig.

3.4 Brønnbåtar og transport av fisk:

Det er viktig at all transport av laksefisk innen fjordsystemet foregår i lukkede systemer.

Mvh

Norunn S. Myklebust
Adm. direktør